

2020

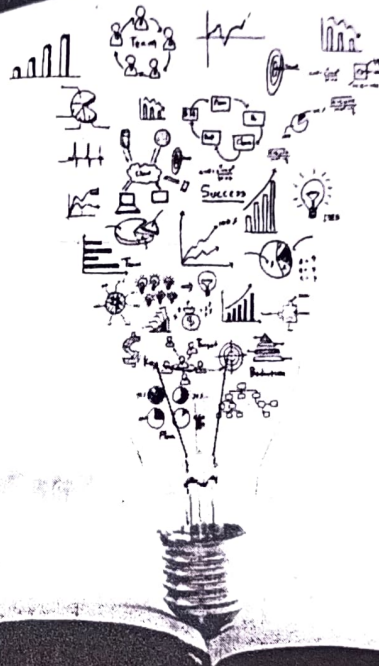
ISSN-2320-4494
RNI No. MAHAUL03008/13/2012-TC
Impact Factor : 2.7286

POWER OF KNOWLEDGE

An International Multilingual Quarterly Peer Review Refereed Research Journal

Paper in Journal

VOLUME - I ISSUE - I
April to June 2021

ARTS | COMMERCE
SCIENCE | AGRICULTURE
EDUCATION | MANAGEMENT
MEDICAL | ENGINEERING & IT | LAW
PHARMACY | PHYSICAL EDUCATION
SOCIAL SCIENCE | JOURNALISM
MUSIC | LIBRARY SCIENCE |

www.powerofknowledge.co.in

E-mail : powerofknowledge3@gmail.com

Editor
Professor Dr. Sadashiv H. Sarkate

પાનના શુદ્ધિકરણની પદ્ધતિ વિશેષ જાણવા, વિદ્યાર્થી 1 અને 2 મુજબ નીચે આપેલ પ્રશ્નોનું ઉત્તર આપવું જોઈશે.

17	પીણા સરોવરોમાંથી પાણીની શુદ્ધિ કરવા	પાણી પીણા પાનમાં	11
18	સરોવરમાં ક્રિયાશીલ કાર્બોનિક સંયોજનને કારણે જે નુકસાન થાય છે	જે પાનમાંથી થઈતો નુકસાન	118-121
19	પાનમાંથી કાર્બોનિક સંયોજનને કારણે થતો નુકસાન	જે પાનમાંથી થઈતો નુકસાન	121-126
20	પાનમાંથી કાર્બોનિક સંયોજનને કારણે થતો નુકસાન	જે પાનમાંથી થઈતો નુકસાન	127-131

❖ समस्या सूत्रण:-

समस्यासूत्रण संशोधन प्रक्रियेतील महत्वाचा भाग असून ती संशोधनाची पहिली पायरी आहे. त्यामुळेच या संशोधनात, 'भारतीय स्त्रियांच्या जीवनात झालेल्या परिवर्तनात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान : एक समाजशास्त्रीय अभ्यास' हा विषय घेऊन संशोधन करण्याचा प्रयत्न करण्यात आलेला आहे.

❖ संशोधनाची उद्दिष्टे:-

1. भारतीय स्त्रियांच्या सामाजिक परिवर्तनात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या योगदानाचा अभ्यास करणे.
2. भारतीय स्त्रियांच्या सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आणि सांस्कृतिक परिवर्तनात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून तपासणे.
3. महिलांच्या सर्वांगीण प्रगतीच्या आड येणाऱ्या अडचणी व उपाययोजना यावर सविस्तर चर्चात्मक मांडणी करणे.

❖ शोधनाची गृहीतकृत्ये:-

- 1 स्त्रियांच्या सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आणि सांस्कृतिक परिवर्तनात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान आहे.
- 2 डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समतावादी विचार तसेच घटनात्मक तरतुदी व कायदे या बदल अशिक्षित व ग्रामीण स्त्रियांमध्ये माहितीचा अभावामुळे महिलांची प्रगती होऊ शकलेली नाही.
- 3 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारणे प्रेरित झालेल्या ज्या स्त्रियांनी त्यांचा सर्वांगीण विकास साधून स्वाभिमानाचे जीवन जगत आहेत.

❖ संशोधन पद्धती:-

प्रस्तुत संशोधनात संशोधनासाठी वर्णनात्मक व विश्लेषणात्मक संशोधन आराखड्याचा वापर करण्यात आला आहे.

❖ नमुना निवड:-

समग्र विश्वाचे सूक्ष्म अध्ययन करणे केवळ अशक्य प्राय असते म्हणून प्रातिनिधिक नमुना निवडणे संशोधनामध्ये आवश्यक असते, त्यामुळे संशोधकाचा वेळ, श्रम आणि पैसा वाया जात नाही आणि संशोधन निश्चित वेळेत पार पडते, त्यासाठी नमुना निवड करणे अत्यंत आवश्यक असते. 'भाताची शितावरून परीक्षा' या म्हणीप्रमाणे प्रस्तुत संशोधनामध्ये काही ठराविक घटकाची संशोधनासाठी निवड करण्यात आलेली आहे त्यासाठी 'सहेतूक नमुना निवड' वापरण्यात आलेली

❖ संशोधनाची मर्यादा:-

सदर संशोधन हे बीड जिल्हा व त्यात समाविष्ट असलेले ग्रामीण व शहरी तालुके या मधील समस्त महिला, स्त्रीवादी कार्यकर्ते, प्रशासकीय महिला अधिकारी व विशेष कामगिरी केलेल्या महिला यांच्या पुरतेच मर्यादित असणार आहे.

❖ सामग्री संकलनाची साधने:-

प्रस्तुत संशोधनात सामग्री संकलन करण्यासाठी प्राथमिक आणि दुय्यम स्त्रोतांचा वापर करण्यात आला. यामध्ये प्राथमिक स्त्रोत म्हणून प्रामुख्याने प्रश्नावली, मुलाखत मुलाखत अनुसूची, इत्यादींचा वापर करण्यात आला. तर दुय्यम स्त्रोत म्हणून मासिके नियतकालिके विविध संदर्भ ग्रंथ शासकीय अहवाल यांचा वापर करण्यात आला.

भारतीय स्त्रियांच्या जीवनात झालेल्या परिवर्तनात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान:-

1. मनुस्मृतीचे दहन :-

डॉ.बाबासाहेब यांनी 'मनुस्मृतीला' विरोध केला आणि स्मृतीच्या प्रत्येक श्लोकाचे जाहीर वाचन करून तिचा अर्थ सांगून जाहीर दहन केले. रायगड मुक्कामी २५ डिसेंबर १९२७ साली मनुस्मृतीचे दहन केले. व समाज पुढे स्त्री मुक्त आहे हा प्रतीकात्मक संदेश दिला. कारण, मनुने धर्माचे बंधन घालून स्त्रीला मानसिक गुलाम केले व तिचे स्वातंत्र्य हिरावून घेतले. मनुस्मृतीमध्ये एकूण १२ अध्याय असून त्यात २६८३ श्लोक आहेत. स्त्री रक्षण, स्त्री स्वभाव, अपराधांसाठी दंड यामध्ये स्त्रीला लक्ष करून पुरूषसत्ताक समाज रचना मांडली गेली. स्त्रीला पारतंत्र्यात ढकलत आहे.. "पिता रक्षति कौमारे भर्ता रक्षति यौवने, रक्षन्ति स्थविरे पुत्राः न स्त्री स्वातंत्र्यं अर्हति"॥ (९.३). स्त्रीचे ती कुमारी असताना पित्याने रक्षण करावे, तरुणपणी नवऱ्याने आणि वृद्धापकाली तिला पुत्रांनी सांभाळावे. स्त्रीला कधी संरक्षणाशिवाय (एकटे) सोडू नये म्हणजेच ती अबला आहे.

मनुस्मृतीतील काही वाईट वचने खालीलप्रमाणे:-

- शूद्रांस उष्ट्रे अन्न व जीर्ण वस्त्रे द्यावीत. धान्याचा कोंडा इत्यादी भाग व जुने अंथरूण पांघरूण इत्यादी द्यावे. (मनु. १०.१२५) मनुस्मृतीने स्त्रीला शूद्र मानले आहे.
- धनार्जन करण्यास समर्थ असलेल्या शूद्रानेही माता-पिता इत्यादी पोष्यवर्गाचे संवर्धन व पंचयज्ञ करण्यास लागणाऱ्या द्रव्याहून अधिक द्रव्याचा धनसंचय करू नये. (मनु. १०.१२९)
- "ढोर, गंवार, शूद्र और नारी, ये सब ताडन के अधिकारी" मनुस्मृतीने स्त्रीला शूद्र मानले आहे. म्हणून डॉ. बी.आर. आंबेडकर मनुस्मृतीचे दहन केले.

2. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतातील महिला हक्कांसाठी मोठे योगदान दिले, भारतीय घटनेत महिलांच्या हक्कांच्या व्यापक समावेशाद्वारे पुरुषांशी त्यांची बरोबरी करण्याचा प्रयत्न केला.
3. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय महिलांच्या समस्यां निराकरण करण्यासाठी बॉम्बे लेजिस्लेटिव्ह काउन्सिलमध्ये, व्हायसरॉयच्या असेंब्लीमध्ये मसुदा समितीचे अध्यक्ष म्हणून तसेच स्वतंत्र भारताचे पहिले कायदेमंत्री म्हणून संसदेतही त्यांचे निराकरण केले. महिलांच्या सन्मानास प्रसूती विधेयकाला जोरदार समर्थन केले.
4. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांनी भारतीय राज्यघटनेच्या मूलभूत अधिकार - कलम १४ ते ३२ नुसार प्रत्येक भारतीय नागरिकास सन्मानाने जीवन जगण्याचा अधिकार आहे.
5. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी महिलांचे आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय आणि व्यावसायिक सशक्तीकरण केले, लिंग विषमता, आणि महिलांच्या हक्कांच्यासाठी आवाज उठविणारे मंच बनले.

6. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरचे भाषणे आणि विचारांचा स्त्रियांवर खूप प्रभाव होता. 1930 मध्ये काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रहमध्ये हजारो महिला सहभागी झाल्या होत्या. आणि 1928मध्ये बॉम्बेमध्ये "महिला संघटना" सक्षम बनविण्यासाठी सकारात्मक पावले होती.

7. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी महिलांचे शिक्षण, पुरुषांशी समान वागणूक, मालमत्तेचा हक्क आणि त्यांचा राजकीय प्रक्रियेत सहभाग यावर भर दिला, त्यांना जुन्या जुन्या रीतीरिवाज, विधी आणि अंधश्रद्धा यांपासून मुक्त करायचे होते आणि म्हणूनच त्यांनी सर्व परंपरावाद सोडून आधुनिक मूल्ये स्वीकारून प्रगतीशील दृष्टीकोन विकसित करण्यास सांगितले.

8. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी महिलांचे समता सैनिक दल स्थापन केला. आंबेडकरांनी महिलांमध्ये ओतलेल्या धैर्यामुळे राधाभाई वडाले यांनी पत्रकार परिषदेत महिलांच्या हक्कांच्या बाजूने व सर्व प्रकारच्या शोषणाच्या विरोधात आवाज उठविला. तुळशीभाई बनसोले यांनी चोखमेळा नावाचे वृत्तपत्र सुरू केले.

9. आंबेडकरांनी बालविवाह, वेश्याव्यवसाय आणि देवदासी व्यवस्थेविरुद्धही लढा दिला

10. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी वेश्यानी वेश्याव्यवसाय सोडून सन्मान आणि सन्मानाने जीवन जगण्याचा आग्रह धरला.

भारतीय संविधानातील महिलाविषयक तरतुदी:

1. मातृत्व विधेयक सादर केले:-

1940-1942 मध्ये, केंद्र सरकारने संपूर्ण देशासाठी एक समान मातृत्व लाभ कायदा मंजूर केला.

2. कामासाठी समान वेतनाचे तत्व:-

पुरुष व महिलांना समान वेतन मिळायला हवे, असे प्रतिपादन त्यांनी केले कलम (39 (डी) राज्य धोरणाच्या निर्देशात्मक तत्वांनुसार हे प्रदान करते.

3. महिलांना मतदानाचा हक्क:-

महिलांना मतदानाचा हक्क कायम ठेवला. स्त्रियांच्या शिक्षणाचे जोरदार समर्थन केले कारण त्यांना ठाम ठाम विश्वास होता की स्त्रींचे शिक्षण संपूर्ण कुटुंबासाठी वरदान सिद्ध करू शकते.

4. अनुच्छेद 14 याची हमी आहे की कोणत्याही व्यक्तीला समानता आणि भारताच्या हद्दीत कायद्याचे समान संरक्षण देण्यास नाकारणार नाही.

5. अनुच्छेद 15 अंतर्गत कोणत्याही नागरिकाशी धर्म, वंश, जाती, लिंग किंवा जन्मस्थळावर होणारा भेदभाव करण्यास मनाई आहे.

6. अनुच्छेद 15 (3) महिला आणि मुलांच्या बाजूने सकारात्मक भेदभाव करण्यासाठी राज्यास सामर्थ्यवान बनवते.

7. अनुच्छेद 16 सार्वजनिक रोजगाराच्या बाबतीत संधीची समानता प्रदान करते.

8. अनुच्छेद 23 मध्ये मानवाची तस्करी आणि जबरदस्तीने मजुरी करण्यास मनाई आहे.

9. अनुच्छेद 39 (अ) आणि (ड) समान उपजीविकेचे समान साधन आणि समान

10. कामासाठी समान वेतन प्रदान करण्यासाठी राज्यात सामील आहे.

11. अनुच्छेद 42 राज्यातील न्याय्य व मानवी परिस्थितीच्या कामांसाठी आणि प्रसूतीमुक्तीसाठी तरतूद आहे.

12. अनुच्छेद 51A (ई) प्रत्येक नागरिकावर महिलांच्या सन्मानासाठी अपमानास्पद पद्धतीचा त्याग करण्याचे मूलभूत कर्तव्य बजावते.
13. कलम 243 डी (3) अशी तरतूद आहे की प्रत्येक पंचायतीत थेट निवडणुकांद्वारे भरल्या जाणा-या एकूण जागांपैकी एक तृतीयांश जागा महिलांसाठी राखीव नसतील.
14. अनुच्छेद 243 टी (3) अशी तरतूद आहे की प्रत्येक नगरपालिकेत थेट निवडणुकीने भरल्या जाणा-या एकूण जागांपैकी एक तृतीयांश जागा महिलांसाठी राखीव नसतील.
15. अनुच्छेद 243 टी (4) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती महिलांसाठी नगरपालिकांमधील अध्यक्षांच्या कार्यालयात आरक्षण प्रदान करते.

अशा प्रकारे भारतीय स्त्री जीवणाला हिंदू धर्मातील अनेक जाचक बंधनातून मुक्त करून मोकळा श्वास घेण्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी आपले संपूर्ण आयुष्य वेचले त्याचबरोबर घटनात्मक तरतुदीच्या माध्यमातून भारतीय महिलांना समान संधी उपलब्ध करून दिली त्याचबरोबर वेगवेगळ्या प्रकारचे हक्क देखील प्रदान करून भारतीय स्त्री जीवनामध्ये आमूलाग्र बदल घडवून आणण्यामध्ये मोलाचे योगदान दिलेले आहे.

संदर्भ ग्रंथ :-

1. यशवंत मनोहर, (२००५), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी मनुस्मृती का जाळली, नागपूर, युगसाक्षी, प्रकाशन.
2. आंबेडकर, डॉ. बाबासाहेब, (२०१४), माझी आत्मकथा. औरंगाबाद, कौशल्य प्रकाशन.
3. खैरमोडे, चांगदेव भगवान (जुलै तृतीय आवृत्ती २००३), डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर खंड ४ कालखंड १९२८ ते १९३२. पुणे, सुगावा प्रकाशन.
4. गायकवाड 'राजवंश', डॉ. ज्ञानराज काशिनाथ (२०१६), महामानव डॉ. भीमराव रामजी आंबेडकर. कोल्हापूर, रिया प्रकाशन.
5. गाठाळ, डॉ. एस.एस. (२०१९), आधुनिक महाराष्ट्राचा इतिहास. औरंगाबाद: कैलास प्रकाशन
6. कीर, धनंजय, (प्रथमावृत्ती १४ एप्रिल), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर. मुंबई: पॉप्युलर प्रकाशन.